

Η ΕΥΤΕΡΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕ

Φυλλάδ. 110.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ.

Τόμος. Ε΄.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΤΗΝ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1852.

ΤΟ ΚΥΑΝΟΥΝ ΓΑΡΟΦΑΛΟΝ.

ΔΙΗΓΗΜΑ.

— 0 —

I.

« Εἰς τίποτε δὲν εἶσαι καλὸς, » ἔλεγεν ὀργίλος ὁ πατήρ. Ἐνῶ δὲ ἐγὼ, ἀκούσας τὴν φωνήν, ἐσταμάτησα, διαβαιῶν ἐνώπιον τοῦ ἐργαστηρίου. ἀπετάνθη πρὸς ἐμέ, καὶ δεικνύων τὸν υἱόν σου μοι εἶπε: « Ὅχι, Κύριε, ποτὲ αὐτὸς δὲν θὰ γίνῃ τίποτε ». Καμμιάς θυσίας δὲν ἐφείσθη διὰ τὸ δῶσω καλὴν ἀνατροφήν, καὶ δὲν δύναμαι νὰ τὸν πείσω νὰ με βοηθήσῃ ὀλίγον εἰς τὴν τέχνην μου ».

Ἐνθαβρυνθεὶς ὑπὸ τῶν λόγων τούτων, οἱ ὁποῖοι τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἦσαν κακῶς ἀνθρώπου, συγκινηθεὶς ἀπὸ τὸν δειλὸν καὶ συνεσταλμένον τρόπον τοῦ νεανίου, ὅστις ἴστατο ἀφρονος, καὶ τρέμων σχεδὸν ἐνώπιον τοῦ πατρὸς του, εἰσηλθὼν εἰς τοῦ τεχνίτου θαρβாலῶς, καὶ λαβὼν ἐν κάθισμα εἶπα:

— Ἄς ἰδῶμεν, Κύριε, τί τρέχει;

— Ἄχ! κύριε, μοὶ ἀπεκρίθη ὁ πατήρ, ἀφαιρῶν τὸν πῖλόν του ἀμνηχανῶν πῶς, τὸ τέκνον τοῦτο προξενεῖ τὴν δυστυχίαν μου!

— Εἶναι ἀληθές; ἠρώτησα τὸν νεανίαν.

— Ἄφου ὁ πατήρ μου σὰς τὸ λέγει, πρέπει νὰ τὸ πιστεύσετε, κύριε, ἀπεκρίθη οὗτος, μὲ πλήρεις δακρῶν ὀφθαλμούς.

— Δὲν τὸ λέγω μόνον εἰς τὸν κύριον τοῦτον, εἶπε πρᾶυνόμενος ὁ πατήρ. Πρὸ δύο ἐτῶν ἀφ' ὅτου ἐξεήλθες τοῦ γυμνασίου καὶ ἀφ' ὅτου ἐχάσαμεν τὴν καλὴν σου μητέρα, δὲν παύω ἐπαναλαμβάνων, ὅτι πρέπει νὰ ἐργάζεσαι, καὶ ὅτι μ' ἔδλην σου τὴν ἀνατροφήν τὴν ὁποίαν καταρῶμαι, σήμερον δὲν εἶσαι οὔτε θὰ ἦσαι τι πλέον παρὰ ἐργάτης ὡς ἐγώ. Ἄλλ' ὁ κύριος ἔχει τὰς ἰδέας του . . . τὰς ὁποίας δὲν λέγει . . . ὁ κύριος δὲν θέλει νὰ ἦναι βαφεύς. Μήπως νομίζεις ἀτιμίαν νὰ κάμῃς τὸ ἔργον τοῦ πατρὸς σου;

— Ἦούχασε, τοῦ εἶπα, καὶ ἐπειδὴ μ' ἐπροσκάλεσας, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτως, εἰς τὰς οἰκιακὰς σου ὑποθέσεις, συγχώρησέ με μίαν παρατήρησιν, ὁ υἱὸς σου βεβαίως δὲν ἔχει κακὴν καρδίαν, ἀναγινώσκω τοῦτο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του.

— Ω! ὅσον δι' αὐτὸ, εἶναι ἀληθές, εἶπε μὲ συγκίνησιν ὁ πατήρ.

— Λοιπὸν, ἴσως ἢ αἰτία τοῦ δι' ἐνὸς πράττει δι' ὑμᾶς σήμερον, δι' τὰ χρέη τοῦ καὶ ἡ καρδία τοῦ τὸν ὑπαγορεύουν, εἶναι διότι τοῦ ἔδωκε ἀνωτέραν ἀνατροφὴν. Ἰσως ὑποφέρει καὶ αὐτὸς ὅσον καὶ σεις . . .

— Ω, ναί! κύριε, εἶπεν ὁ νεανίας.

— Τὸ βλέπετε, ἤμην βέβαιος δι' ὅτι σὰς ἀγαπᾷ δὲν θέλω νὰ τὸν δικαιοῦσω, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἐπὶ τελους σὰς ἐρωτῶ, πῶς θέλετε, ὥστε μὲ τοιαύτην ὑγείαν, φιλάσθενος κατὰ τὸ φαινόμενον, μὲ τὰς λευκὰς καὶ λεπτὰς αὐτὰς χεῖράς του, καὶ ὅλα τὰ ὠραία πράγματα τὰ ὁποῖα τὸν ἐμάθητε, οὐδενὸς ὡς εἶπετε φειδόμενος, δύναται, δὲν λέγω χωρὶς δυσαρέσκαιαν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ζωὴν του, νὰ σὰς βοηθήσῃ εἰς τὰς ἐπιμώχθους καὶ ἐπικινδύνους ἐργασίας σας; ἐὰν εἴχατε σκοπὸν νὰ τὸν κάμειτε βαρέα, ὁμολογήσατε ὅτι κακῶς ἐπράξατε, ἀφήσαντες αὐτὸν τόσα ἔτη εἰς τὸ γυμνάσιον.

— Τῷ ὄντι, κύριε, καθ' ἐκάστην τὸ μετανῶν, ἀπεκρίθη ὁ πατήρ, ἀλλὰ χρωστώ νὰ σὰς εἶπῶ, ὅτι ἤμειθα πλουσιώτεροι τότε ἀπὸ σήμερον, καὶ ὅτι τότε εἶχα σχηματίσει περὶ αὐτοῦ πολὺ διαφορετικὰ σχέδια. Ἀλλ' οἱ καιροὶ μετεβλήθησαν, ἐπρόσθεσε μετὰ μικρὰν διακοπήν, ἔχασα δι' αὐτὸν καὶ ἂν εἶχον, καὶ δὲν μοῦ μένουσιν πλέον, εἰμὴ οἱ βραχιόνες μου, καὶ μικροὶ οἱ οἰκίσκος, ἢ μᾶλλον εἰς μικρὸν κήπος εἰς τὰ περίεξ τοῦ Λουξεμβούργου, ἰδιοκτησία τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησα ἀπὸ τὸν πατέρα μου, τὴν ὁποίαν ἐπεθύμουν νὰ διατηρήσω ὡς ἐν μνημεῖον τῆς οἰκογενείας· ἀλλ' εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ τὸν πωλήσω διότι εἶναι ἡ αἰτία τῆς λύπης μου.

Ἡ ἀπόφασίς αὕτη τοῦ ἐργάτου ἐπροξένησε κατὰ τὸ φαινόμενον μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τὸν νεανίαν. Ἐσκίρτησε, καὶ ἡ συγκίνησίς του δὲν μὲ διέφυγε παντάσῃ. Προσηθάνομην ἀορίστως μυστήριόν τι, τοῦ ἐποίου δὲν εἶχεν ἰδέαν ὁ καλὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ. Ὁ πόθος μου ἠύξησεν, ἠνώθη τὸ ὁμολογῶ καὶ ὀλίγη τις περιέργεια, καὶ χωρὶς νὰ συλλογισθῶ ὅτι ἠδυνάμην νὰ φανῶ ἀδιάκριτος, ἠθέλησα νὰ μάθω τί ἐδήλουν αἱ τελευταῖαι λέξεις, τὰς ὁποίας πρὸ ὀλίγου ἤκουσα.

— Ἐὰν εἶδεξα πρὸ ὀλίγου, εἶπον, δι' ἠθέλον ν' ἀποδώσω μέχρι τίνος τὴν αἰτίαν τῶν ἐμποδίων, τὰ ὁποῖα τὸ πατρικὸν σας φίλτρον καὶ αἱ δικαίαι ἐπιθυμίαι σας ἀπαιτοῦσιν, εἶναι, διότι δὲν νομίζω τὸ κακὸν ἀθεράπευτον. Ὅταν ἔχωμεν νὰ κάμωμεν μὲ νέους καὶ μὲ ἀγνάς καρδίας, πάντοτε ὑπάρχει καταφυγίον τι. Ἡ τύχη καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη σας, οἱ ὁποῖαι μὲ συμπαρέλαβον ὡς τρίτον εἰς τὰς θλίψεις σας, δὲν μὲ εὐρίσκουν ἀδιάφορον. Εἶμαι διατεθειμένος νὰ κάμω διὰ τὸν υἱὸν σας πᾶν δι' ἐξαρτάται ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἐλπίζω δι' δύναμαι νὰ χρησιμεύσω κατὰ τι. Ἐχὼ πολυαριθμους φίλους, τινὲς δ' ἐξ αὐτῶν, ὄντες ὑψηλῆς περιότητος, ἔχουσι πολλὴν ἐπιβροχήν. Πιθανὸν λοιπὸν νὰ τῷ χρησιμεύσῃ ἡ παιδεία του εἰς τὸ μέλλον, καὶ τότε στοχάζομαι δι' δὲν θέλετε μεμφοθῆ πλεον ὑμᾶς αὐτοὺς διότι τοῦ τὴν ἐδώσατε.

Ὁ πατήρ ἀπορῶν, ἐκπεπληγμένος, δὲν ἐπρόφερεν οὔτε λέξιν, ἀλλ' ἐκ τῆς ταραχῆς του, καὶ τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου του, ἐνόησα δι' ἐδέχετο εὐχαριστίας τὰς προτάσεις μου.

Ὁ δὲ νεανίας ἔλαβε τὴν μίαν τῶν χειρῶν μου δι' εὐγενεστάτου κινήματος, καὶ τὴν ἐθλίψεν ἰσχυρῶς, χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν, ἐγὼ δ' ἐξηκολούθησα.

— Λοιπὸν, ὑπάγει καλῶς· εἶμαι εἰς τὸ ἐξῆς εἰς τῶν φίλων σας, καὶ δὲν θέλετε ἀρνηθῆ ἐλπίζω τὰς ἐκδουλεύσεις μου. Ἀλλ' εἰπάτε μοι ποῖαν ἐπιβροχὴν δύναται νὰ ἔχη ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ υἱοῦ σας ἢ κατοχῆ τοῦ οἰκίσκου, ἢ τοῦ κήπου τοῦ Λουξεμβούργου;

— Κύριε, εἶπεν ὁ ἐργάτης, ἐπιτρέψατέ μοι ἀφοῦ σὰς εὐχαριστήσω ἐξ ὅλης καρδίας, νὰ σὰς εἶπω δι' ὁ μικρὸς οὗτος κήπος εἶναι δι' ἐμὲ πραγματικῶς κατὰ τι αἴτιος τῆς θλίψεώς μου. Ὁ Ἐρρίκος, οὕτως ὀνομάζεται υἱός μου, ἔχει ἀδυναμίαν εἰς τὰ ἄνθη. Πῶς τοῦ ἐπῆλθε; δὲν γνωρίζω διόλου, ἐκτὸς ἐὰν ὁμοίωζή τῆς ἀτυχοῦς μητρὸς του, ἥτις ἦτον ἀπαράλλακτος, καὶ ἥτις ἐπίσης τὰ ἡγάπα ὑπεροβολικῶς.

Ὁ καλὸς ἀνὴρ ἐσταμάτησε τεταραγμένος ὁ Ἐρρίκος ἀπέμαζεν ἐν δάκρυ, ἐγὼ δὲ ἤμην ἄφωνος. Ὁ ἐργάτης ἐξηκολούθησεν.

— Ἐχει λοιπὸν τὸ πάθος τῶν ἀνθῶν καὶ ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ τὸ εὐχαριστήσῃ οὕτω, ἐπειδὴ τὰ ἄνθη ἔχουσι ἀνάγκην ἡλίου, καὶ καθὼς βλέπετε τὸ ἄθλιον τοῦτο ἐργαστήριον εἶναι σκοτεινὸν, τρέχει ἐκεῖ καθ' ἐκάστην, καὶ διέρχεται ἐκεῖ τὸν καιρὸν του παρὰ τὴν θέλησίν μου. Αὕτη εἶναι μία ἀληθὴς ἀσθένεια, διότι πολλάκις λησμονεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ γεῦμα, καὶ ἐγὼ μένων ἐδῶ, ἀδημονῶ περιμένων αὐτόν. Ἄς πηγαίη εἰς τὸν κήπον τὰς Κυριακάς, ἐγὼ δὲν ἐναντιοῦμαι παντάσῃ, τοῦτο θὰ μὲ εὐχαριστήσῃ μάλιστα. Ἀλλὰ νὰ διέρχεται ἐκεῖ δὲν του τὸν καιρὸν, τοῦτο δὲν δύναμαι νὰ τὸ ἐνοήσω, διότι ἡμεῖς δὲν εἶμεθα κτηματῖαι. Εἶναι δύο ἔτη ἀπ' οὗτο ἐπολέμησα τὴν μανίαν του ταύτην δι' ὄλων τῶν μέσων, ἀλλ' αἱ προσπάθειαι μου ἀπέβησαν ἀτελεσφόρητοι. Τέλος μίαν ἡμέραν, ἀπὸ δικαίαν ὀργὴν κινούμενος, τὸν ἔκλεισα εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ὁ δυστυχὴς χωρὶς νὰ συλλογισθῆ ὅτι ἐὰν ἐπληγῶνετο ἠδυνάμην ν' ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν λύπην, ἐπῆδησεν ἀπὸ τὸ ἐπάνω πάτωμα εἰς τὴν ὄδον, καὶ ἐξεκίνησε διὰ τὸ Λουξεμβούργον. Φθάσας εἰς τὸν μικρὸν οἰκίσκον, ἐπειδὴ δὲν εἶχε τὸ κλειδίον, ἀνέβη τὸν τοῖχον τοῦ κήπου ὡς κλέπτῃς, κινδυνεύων νὰ πληγῶθῃ ἐκ νέου, καὶ ἐπέστρεψε πολὺ ἀργά. Ἀπ' ἐκείνης λοιπὸν τῆς ἡμέρας παρητήθη τῆς ἐλπίδος τοῦ νὰ τὸν ἐπαναφέρω εἰς τὰς θελήσεις μου. Τὸν ἀφῆσα ἐλεύθερον, ἀλλ' ἐναντιούμενος ἀκαταπαύστως, ὡς πρὸ ὀλίγου, εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας ταύτης.

Αἱ ἐξηγήσεις αὗται δὲν ἠλάττωσαν τὴν περιέργειάν μου. Ἐνῷ ἀπηριθμει τὰς θλίψεις του, παρετήρουν προσεκτικῶς τὸ πρόσωπον τοῦ νεανίου, τὸ ὁποῖον ἐπρόβιδε μεγάλην προσπασχόλησιν. Ἐβλεπα προφανῶς δι' ὅτι δ' αὐτῆς διανοίας ἦτο μακρὰν ἀπὸ ἡμᾶς. Δὲν ἠδυνάμην δὲ νὰ πιστεύσω ὅτι ἦτο παράφρων. Τὸ ἐξωτερικόν του ἐδείκνυεν δι' ἡ φύσις τὸν εἶχε προικίσει μὲ ὅλα τὰς χαρίσματα, ἀλλὰ περισσότερον παρὰ ποτε ἐπίστευον δι' ὑπῆρχε μυστήριόν τι ἐπιμελῶς κεκρυμμένον, καὶ παραδόξως ἐπιβεβαιώθη εἰς ταύτην τὴν ἰδέαν. Ὅταν ὁ Ἐρρίκος, ἀφοῦ μὲ ἠρώτησε τί ὥρα εἶναι, καὶ ἐβασιβέθη ὅτι ὀλίγα λεπτά

ἔμενον ἤδη μέχρι μεσημβρίας, μοῦ ἐσφιγξε ζωηρῶς τὴν χεῖρα, καὶ ἀπῆλθεν.

— Ἴδου ἐφυγεν ἡ ἐρώναξεν ὁ πατήρ, ἀγωνιῶν καὶ ἐκπεπληγμένος. Τὸν βλέπετε, κύριε; εἶναι ἀδιόρθωτος. Εἶμεθα εἰς τὴν ὄδον Βατωάρην; εἰς πέντε λεπτά θὰ εὐρεθῆ εἰς τὸν μικρὸν κήπον. Τί θὰ κάμῃ; δὲν ἢ εἰδῶ τίποτε, διότι ὁσάκις τὸν ἐρωτῶ, μένει πάντοτε ἄφωνος, καὶ ὅλα μοι αἰ ἐρευνᾷ ἀπέβησαν μάταιαι. Δὲν ἴδον ἄλλο τι, εἰμὴ ἄνθη ὠραϊότατα, καὶ διατεθειμένα ἐπιμελῶς. Ἦθελα τὸν ἀκολουθῆσαι, ἀλλὰ δὲν δύναμαι ἐν τούτοις νὰ κλείσω τὸ ἐργαστήριόν μου, καὶ νὰ ἐμποδισθῶ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν μου. Ἀλλῶς τε, τὸν ἠκολούθησα πολλάκις, τὸν κατεσκόπευσα ἐν ἀγνοίᾳ του, τὸν ἴδον προθύμως ἐργαζόμενον εἰς ἐν μικρὸν ὑπόστεγον, τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος κατεσκευάσεν, ἀλλὰ τίποτε περιέργον δὲν ἀπῆνθησεν οἱ ὀφθαλμοί μου. Εἶναι λοιπὸν, τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἢ πρὸς τὰ ἄνθη ἀδυναμία του, ἥτις τὸν κάμνει νὰ λησμονῆ τὰ πρὸς ἐμὲ χρέη του. Ὅταν τοῦ ἀναφέρω περὶ τοῦ μέλλοντός του, καὶ περὶ τῶν φόβων μου, μοι ἀποκρίνεται δι' μίαν ἡμέραν θὰ γίνωμεν πλούσιοι, καὶ δι' ἡ ἀποκτήσῃ μέγα ὄνομα. Αὐτὰ μοῦ ἔλεγε, καθ' ἣν στιγμὴν διεβαίνατε ἐμπροσθεν τῆς θύρας μας. Βλέπετε, δὲν εἶναι σχεδὸν μία τρέλλα; . . . πλοῦτη καὶ δόξαν, ἴδου τί δειροπολεῖ ὅσον δὲ περὶ τῶν μέσων τῆς ἐπιτυχίας του, δὲν τὸ λέγει. . . τίς οἶδε διὰ ποίους λόγους.

— Ἦσυχασε, εἶπον εἰς τὸν ἐργάτην, τὸν ὁποῖον ἢ νέα ἰδιοτροπία τοῦ Ἐρρίκου, καὶ οἱ ἴδιοι λόγοι του εἶχον ἐκτραχύνει. Ἦσυχασε, καὶ ἔλιπε. Ὁ υἱός σου θέλει μὲ ἔχει ἀφωσιωμένον προστάτην του. Ἐλπίζω νὰ πράξωμέν τι. Εἶπέτε του νὰ ἔλθῃ νὰ μ' εὔρῃ. Ἐλθετε καὶ σεις ὁ ἴδιος δταν δυνηθῆτε νὰ μ' ἐπισκεφθῆτε, καὶ ἐὰν δὲν ἴδω εὐτε τὸν ἕνα εὐτε τὸν ἄλλον, ἐπιτρέψατέ με νὰ ἐπανέλθω. Ἴδου ἡ κατοικία μου.

Καὶ τῷ ἔδωκα τὴν διεύθυνσίν μου, καὶ ἐνῷ ἤτοιμαζόμην νὰ τὸν ἀποχαιρετήσω,

— Δὲν δύναμαι νὰ σὰς ἐκφράσω, κύριε, τὴν εὐγνωμοσύνην μου, διὰ τὰς ὑποχρεωτικὰς σας προσφοράς, εἶπε μὲ φωνὴν συγκινημένην, οἱ λόγοι μοῦ ἐκλείπουσι . . .

— Καλῶς, δέχεσθε τὰς προσφοράς μου; εἶμεθα σύμφωνοι, τοῦ εἶπον, λαμβάνων αὐτὸν ἐκ τῆς χειρός· ἀργότερα θέλετε μ' εὐχαριστήσῃ, ὅταν ὁ υἱός σας τὰς θέσῃ εἰς ἐνέργειαν πρὸς ὄφελος τοῦ μέλλοντός του. Ἐβῆλθον, καὶ δταν ἐστράφη εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὄδοῦ, τὸν ἴδον ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας του, νεύοντά μοι σημεῖον ἀποχαιρετισμοῦ.

II.

Ἡ οἰκιακὴ σκητὴ, ἣν ἄρτι διηγῆθην, συνέβη κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1847. Ἡ ἐντύπωσις, ἣν μοι ἐπροξένησεν, εἶναι ἀπερίγραπτος. Ἦσαν ὀνύμην ἀληθῆ συμπαθείαν πρὸς τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον πατέρα, καὶ τὸν παράδοξον ἐκεῖνον νεανίαν, ὅστις τοσοῦτον γλυκὺ εἶχε τὸ πρόσωπον. Εἰλικρινῶς ἀπεφάσισα νὰ ἐρευνήσω μετὰ τῶν σχετικῶν μου, διὰ νὰ τοῦ προμηθεύσω θέσιν τινὰ ἀξίαν τῆς ἀνατροφῆς του. Ἐν τούτοις προηστῆ νόμην ἀορίστως πως δι' δὲν ἠθέληεν εἶσθαι εὐκόλον νὰ τὸν πείσω νὰ παραιτηθῆ τῶν ἐξῆών του, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦσαν· ὁμολογῶ μάλιστα δι' οὐδεμίαν ἐλπίδα εἶχον νὰ τὸν ἴδω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅτε μετὰ τρεῖς ἡμέρας μοι ἀνήγγειλαν τὸν Ἐρρίκον.

Ἐξεπλάγην καὶ εὐχαριστήθη, ἀκούσας αὐτὸ τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον εἶχα σχεδὸν λησμονήσῃ. Ὁ Ἐρρίκος εἰσῆλθεν ἦν ὀλίγον τι τεταραγμένος· ἀλλ' ἡ ταραχὴ αὕτη δὲν εἶχε τὴν ὑπὸ τῆς κακῆς ἀνατροφῆς προερχομένην ἀμυγχανίαν, ἀλλὰ μάλιστα ἀνθρώπου καλῶς ἀναθετραμμένου, ὅστις κατὰ πρώτην φορὰν εὐρίσκειται ἐνώπιον ἐνὸς εὐεργέτου. Ἐνόησα δι' εἶχα νὰ κάμω μὲ μίαν ἀπὸ τὰς εὐαισθητοῦς καὶ δειλὰς ἐκείνας φύσεις, ἀλλὰ τῶν ὁποίων ἢ δειλία ἐμφαίνει μεγάλην δύναμιν ψυχῆς καὶ θελήσεως. Εἰς τὸν οἶκόν μου τὸν ἴδα καλλιτέρα, παρὰ εἰς τὸ μικρὸν ἐργαστήριον τῆς ὄδοῦ Βατωάρης. Ἐξεπλάγην διὰ τὴν μεγάλην του εὐγένειαν, διὰ τὴν ὠραϊότητα τῶν χαρακτήρων του, ἂν καὶ ὀλίγον ἐκτεθειλημένων, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὸ παράδοξον τοῦ μετώπου του πλάτος, ὁμαλοῦ καὶ σιλπινοῦ ὡς γυναικός. Ἦτο προφανές δι' ὁ καὶς οὗτος, ζῶσα εἰκὼν τῆς μητρὸς του, ὡς εἶπεν ὁ βαφεύς, δὲν εἶχε λάβει μόνον τὰς φυσικὰς ιδιότητας τῆς δυστυχούς μητρὸς του, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ ὅλα τὰ ὑψηλὰ διανοητικὰ πλεονεκτήματα. Οἱ υἱοὶ ἐν γένει ὁμοιάζουσι τὰς μητέρας των, καὶ δὲν ὑπάρχει παράδειγμα ὥστε μία πνευματώδης γυνὴ, νὰ γεννήσῃ ἀνθρωπὸν εὐήθη, εἰς τὴν ἐσχάτην ἐννοίαν τῆς λέξεως. Ὅσον δὲ περὶ τῆς ὑπεροχῆς περὶ ἧς ὁμιλῶ, ἐννοεῖται δι' εἶναι δυνατόν νὰ εὐεθῆ εἰς ὅλας τῆς κοινωνίας τὰς πλάσεις, καὶ δι' εἶναι πάντη ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν ἀνατροφήν.

Ὁ Ἐρρίκος ἦτο ταπεινὸς ἀλλὰ κοσμίως ἐνδεδυμένος· μακρὸς μέλας ἐπενδύτης κομωμένος, διέγραφε τὸ ἀριστοκρατικὸν του ἀνάστημα· ἡ κόμη του ἦτο μαύρη ὡς ἔβενος, ἀλλὰ παρετήρησα ἐκπεπληγμένος, μικρά τινα ἀργυρὰ νήματα, τρωάρως ἐλθόντα ἐπὶ τῶν κροτάφων του. Αἱ λευκαὶ ἐκεῖναι τρίχες, τὰ τέκνα ταῦτα τοῦ συλλογισμοῦ, ἦσαν εἰς παράδοξον ἀντίθεσιν μὲ τὴν γαλήνην τοῦ μετώπου του.

Ἐκάθησε, μὲ ἠρώτησε κατ' ἀρχὰς περὶ τῆς υγείας μου, ἔπειτα δὲ μοῦ εἶπε.

— Δὲν ἠθέλησα νὰ σὰς ἀφήσω νὰ πιστεύσῃτε δι' (μὴ δεχόμενος τὴν ὑποχρεωτικὴν σας προσφορὰν) ἐλησμονῆσα τὰ δειγμάτα τῆς ἀγάπης, τὰ ὁποῖα μοῦ ἐδώσατε. Ἐσυγκινήθη μὲγάλως, καὶ ἦλθον νὰ σὰς εὐχαριστήσω.

— Τίποτε ἀκόμη δὲν ἐπραξα ὑπὲρ σοῦ, τοῦ ἀπεκρίθη, καὶ δὲν ἔχω καμίαν ἀπαίτησιν τῆς εὐγνωμοσύνης σου. Ἀλλὰ σ' ἐπαναλαμβάνω τὰς προσφοράς μου. Βύτυχῆ θέλω νομίσει ἐμαυτὸν ἐὰν δυνηθῶ νὰ σοῦ γίνω χρήσιμος. Βιπέ μοι μόνον, εἰς τί δύναμαι νὰ σὲ χρησιμεύσω, ἀπομάκρυνον τοὺς φόβους σου, ἔσο εἰλικρινῆς, καὶ ὁμιλησόν μοι ὡς πρὸς φίλον.

— Ἐνόησα ἀμέσως, εἶπεν, δι' ἀπ' ἐμοῦ ἐξηρτᾶτο νὰ ὠρεληθῶ ἀπὸ τὰς εὐεργεσίας σας. Δὲν ἦλθον λοιπὸν ἐνταῦθα, εἰμὴ ἀφοῦ ἐσκέφθη ὠρίμως, καὶ συνέλαβον μίαν ἀπόφασιν.

— Καλὰ, κάλλιστα· ἀλλὰ τίς ἢ ἀπόφασίς αὕτη; — Μοι ἐπετρέψατε ἐντελῆ εἰλικρινείαν. Νομίζω λοιπὸν δι' δὲν θέλετε δυσαρεστηθῆ, ἐὰν σὰς εἶπω δι' δὲν βλέπω πῶς θέλω δυνηθῆ νὰ ὠρεληθῶ ἀπὸ προστασίαν τὴν ὁποίαν τόσο ἄλλοι θὰ λογιζόνται εὐτυχεῖς, ἐὰν τὴν ἀπαντήσωσι.

— Κατὰ τὰ φαινόμενα, δὲν ἐσκέφθησθε σπουδαίως περὶ τοῦ μέλλοντος.

— Ω! θεέ μου! εἶπε, τὸ μέλλον εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐπιμῶνων προενασχολήσεών μου.

— Λοιπὸν δὲν μένει ἄλλο εἰμὴ νὰ εὐρωμέν τὴν ὁ-

δὸν τὴν ἐκαίτε ἀγούσαν. Δύναμαι νὰ σὲ βοηθήσω εἰς τὰς ἐρεῦνας σου; ἀς ἴδωμεν. Σὲ ἀρέσκει ἡ Κυβέρνησις; Δὲν εἶναι ἀληθῶς ἡ βραχυτέρα ὁδὸς, ἀλλὰ τὸ κατ' ἐμὲ εἶναι ἡ ἀσφαλέστερα. Θέλεις νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν Ἰπποδρόμον; Σοὶ ὑπέσχομαι νὰ ὑπερβῆς ταχέως τὰς πρώτας βαθμίδας, καὶ οἱ φίλοι μου θέλουσι γίνεαι προστάται σου.

— Σὰς παρακαλῶ, μὴ εἶπαι συμπαθητικῶς, προσφέρετε τὰς εὐεργεσίας σας εἰς τινὰ ἄλλον, διότι δὲν δύναμαι νὰ τὰς δεχθῶ. Βιδίω; ὁ ἕτερος οὗτος δὲν θὰ σὰς ἦναι εὐγνωμονέστερος ἐμοῦ, ἀλλὰ δὲν θέλετε τολμήσειον λυπηθῆναι νὰ τὰς ἴβητε ἀτελεσφορήτους.

— Βύρισκόμεθα εἰς τὸν εἶχον προίξαι βαθμόν. Οἱ καλοὶ μου σκοποὶ προσεκρούοντο ἐναντίον ἀποράτῃς; ἀκλονήτου κατὰ τὸ φαινόμενον.

— Λοιπὸν ἀποπειρῆσαι; τοῖ εἶπεν ἐπιπληκτικῶς σχεδόν.

— Ἀποπειρῶμαι, διότι δὲν θέλω θυγήθῃ νὰ δεχθῶ τὰς προσφορὰς σας, χωρὶς νὰ φανῶ ἑλλειπή; εἰς σπουδαίᾳς ὑποχρεώσεως, μ' ἔδωκεν οἱ εἶναι μόνον περὶ ἐμοῦ ἀλλ' ἔτι δὲν ἀποπειρῶμαι, καὶ τὸ ὅποιον μάλιστα θεωρῶ ὡς τὴν γλυκύτεραν περηγῶσαν εἰς τὴν ἐργατικὴν καὶ πληρῆ θυσιαστικῆς μελέτης; ζωὴ μου, εἶναι ἡ φιλία σας, ἣν τσοσῶτον γενναίως; μοὶ ἐπροσφέρατε.

Αἱ λέξεις ἐργασίας, καὶ θυσιαστικῆς μελέτης, μοὶ ἐπροξένησαν μεγάλην ἀπορίαν.

— Τὴν φιλίαν μου τὴν ἔχετε, τοῦ εἶπε, καὶ λυποῦμαι διὰ τὴν αἰτίαν, ἣν εἰς ἐμπεριεχόμενα νὰ σοὶ δώσω ἀποτελεσματικὰ δείγματα. Τὴν αἰτίαν ταύτην δὲν θέλω ζητήσαι νὰ τὴν μάθω, διότι ἐνόησα ὅτι ὑπάρχει περὶ τούτου ἓν μυστικόν, τὸ ὅποιον εἰς οὐθένα ἐναπιστεύθη, οὔτε εἰς αὐτὸν τὸν πατέρα σου. Ἀλλ' ὁμολογῶ δὲν βλέπω εἰς τίνος ἐπιμύθητος μελέτης δύναται νὰ σὲ καθυποβάλλῃ ἢ καλλιέργειαν ἀνθρώπων τινῶν.

— Ἐννοῶ τὴν ἀπορίαν σας, εἶπε, καὶ ἐπεριμένον τὴν παρατήρησίν σας ταύτην. Ὡ; καὶ ὁ πατήρ μου, ἀγνοοῦτε τίνος εἰσὶν αἱ ἐργασίαι μου, καὶ τὰς συγγέετε μὲ ἀπλὰ πλάσματα τῆς φαντασίας. Ἡ ἀπάτη σας εἶναι φυσικωτάτη, ὥστε δὲν μὲ πειράζει, ἀλλὰ θὰ ἤμην ἀνάξιος τῆς ἐμπιστοσύνης σας ἐάν δὲν σὰ; ἐρωτῶ. Μοὶ ἐπροσφέρατε τὴν φιλίαν σας, καὶ τὴν ἐδέχθη. Δὲν ἤθελον δὲ τὸ κάμει, ἐάν δὲν εἶχαν ἐμπιστοσύνην εἰς ὑμᾶς. Θέλω σὰ; δῶσαι τὸ μεγαλύτερον δείγμα τῆς ἐμπιστοσύνης ταύτης, μὴν ὑμᾶς; εἰς τὸ μυστικόν μου, διότι τῷ ὄντι, καθὼς εἶπατε, ὑπάρχει ἓν μυστικόν, καὶ ἔσαν τὸ μάθετε, θέλετε ἐννοῶσαι διὰ τί εἰμαι περιουκλωμένος ἀπὸ μυστηριώδη φαινόμενα, τὰ ὅποια δὲν δύναται νὰ πράξωσιν εἰμὴ λυπηρὰς παρεξηγήσεις, αἱ ὅποιαι δικαίως περῶργισαν τὸν πατέρα μου.

Οἱ λόγοι οὗτοι μεγάλως μ' εὐχαρίστησαν. ἐπέστην εἰς δὲν ἐπροσφέρθη κακῶς ἡ φιλία μου, ὅθεν ἐσπευσά νὰ τοῦ εἶπω λαδῶν αὐτὸν ἐκ τῆς χειρός.

— Λίγησον ἀρόβως, διότι ὀρθῶς μὲ ἐκρινάς, πεισθεὶς εἰς τὴν ἐξουσίαν μου.

— Δὲν θέλω σὰ; διηγῆθῃ τὸ μυστικόν μου ἐνταῦθα μοῦ ἀπεκρίθη, ἀλλ' εἰς τὸν μικρὸν κήπον, ὅπου σὰς παρακαλῶ νὰ μὲ συνοδεύσετε, ἐάν δύνασθε νὰ διαθέσῃτε μίαν ἢ δύο ὥρας.

— Εὐχαρίστως. εἶμαι 'δικός σου.

Καὶ ἐξήλθον, Ἦτο σχεδὸν ἑνδεκάτη ὥρα, ὁ καιρὸς ἦτο ὥραι-

τατος καὶ θερμὸς. Ἄφ' ὅτου ἐξήλθον ἀπὸ τὸν ὄκνον μου, μέχοι τῆς κυκλίδος τοῦ Λουξεμβούργου, πλησίον τοῦ Ὄρειου, ὁ Ἐρρίκος δὲν ἐπρόφερε λέξιν. Προσανῶς ἦτο προκατειλημμένος, καὶ ἐδάδιζεν ἀτάκτως, μὲ τὸ σῶμα ὀλίγον κυρτόν, τὴν δὲ κεφαλὴν κεκυρτίαν. Ἐσεβόσθη τὴν συνομιλίαν μου, ἣν βεβαίως δὲν ἦτο ποσῶς προσποιητὴ· καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἤμην βυθισμένος εἰς σκέψεις, αἰνίτες συνέτεμον ἰκανὸν μέρος τῆς ὁδοῦ. Τέλος ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν μέλλω νὰ μάθω τί σκέπτεται ἡ νεαρὰ αὐτῆ κεφαλὴ. Βεβαίως καμμίαν χμιαίρην ἢ πλάνην, ἢ ποιητικὴν τινὰ φαντασίαν. Καὶ τότε διεννοούμην κατ' ἐμαυτὸν νὰ ἦμαι ἐπιεικῆς διὰ τὴν γλυκαίαν αὐτὴν καὶ τρυφερὰν φύσιν, ἕνεκα τῶν καλῶν σκεψῶν του. Θέλω τὸν ἐπαναφέρειν εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν, διδων εἰς αὐτὸν σπουδαίαν τινὰ ἐργασίαν, ἢ ἐντιμὸν τι ἐπάγγελμα, τὸ ὅποιον νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ μέλλον του, καὶ ν' ἀποκαταστήσῃ τὸν ἀγαθὸν πατέρα του εὐδαίμονα. Ἀλλ' ἀκολούθως, βλέπων αὐτὸν τόσον σοβρὸν, ἀνακαλῶν εἰς τὴν μνήμην μου τὴν ἀδιόρατον ὑπεροψίαν, τὴν ἀναφανείσαν εἰς τοὺς ὀρθοκλμούς του, ὅταν τοῦ ἐπρότεινα νὰ τὸν εἰσάξω εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἤρξατο νὰ συλλογίζωμαι εἰς ἣν ἔδιδετο νὰ ὑπῆρχεν ἡ ἐλαχίστη τρέλλα εἰς τὸν τόσον καλῶς ἔχοντα κατὰ τὸ φαινόμενον ἐγκέφαλον. Τίς ἤξεύρει, ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν, τίς ἤξεύρει; Εἶμεθα πάντοτε ἀσθηροὶ εἰς ὅσα δὲν ἐννοοῦμεν, ἴσως καὶ οὗτος εἶναι μέλλων τις μέγας ἀνὴρ.

Ὅταν δ' ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κυκλίδαν, μοῦ εἶπε,

— Πρέπει νὰ περάσωμεν ὅλον τὸν κήπον τοῦ Λουξεμβούργου, καὶ θέλωμεν ὑπάγει πλησίον τοῦ Ἀστεροσκοπίου, εἰς τὴν αἶραν τῆς ὁδοῦ τοῦ Ζεφύρου.

Μετὰ μίαν στιγμήν, ἐνῶ διηρχόμεθα τὰς ὀμαλὰς διόδους τοῦ κήπου, ἐπρόσθεσε,

— Δὲν θυμίζετε αὐτὴν τὴν ποικιλίαν τῶν δελφινίων, ὅποια δροσερότης, ὅποια λαμπρότης χρωμάτων· ὅλα τὰ εἶδη τῶν χρωμάτων τὰ ἔχουσι.

— Θυμιάζει τῷ ὄντι, εἶπα.

— Τεράστιον, τεράστιον, ἐπανέλαβε μὲ φωνὴν παρὰ τὸν ἴστακτῶν, καὶ βυθίζων βλέμματα ἀνεκράστου θυμιασμοῦ εἰς τὰ τέγμματα ἐκεῖνα τῶν πολυχρόνων πυραμιδῶν, τὰ ὅποια ἐρπυζοῦσι περὶ τοῦ μεγάλου λειμῶνος, ὅπου εὐρίσκειτο ἡ δεξιαμένη, ἐτχημάτιζε τὴν χριστετέραν ζώνην, χρωματισμένην μὲ τὰ πλουσιώτερα χρώματα.

— Ἐν μόνον πρᾶγμα λείπει, ἀπὸ τὰ τέκνα ταῦτα τοῦ ἡλίου, παρατήρησα.

— Ὡ! ναί, ἀπεκρίθη, τοῦ; λείπει ἡ εὐωδία. Ὁ θεὸς ὁ διδοῦς εἰς αὐτὰ τόσον ὠραίαν ἐσθητήτα, τοὺς ἠρνήθη τὴν ψυχὴν, καλὸν ἀντικείμενον διὰ μυθογράφους καὶ ἠθολόγους, οἵτινες πολλὰκις δὲν βλέπουσι περὶ τέρως τῆς βιότητος των.

— Νομιζῶ, ἐπανέλαβε γελῶν, ὅτι εἰς τοιαύτην περίπτωσηὴν ἢ βίην εἶναι κάλλιστος δικαστής.

Ἀλλὰ δὲ ὠπισθοδρόμησα διὰ τὸν χαριεντισμὸν τὸν ὅποιον ἡ ὁρμή του μ' ἐνέπνευσεν, ἀλλὰ τὸν ἀντήμειψα διὰ λεπτοῦ μαιδείαματος, καὶ ἐπανέλαβον,

— Ἦθελε νὰ εἶπῶ ὅτι ἦμεθα εἰς μεγάλην ἀγνοίαν, διὰ πράγματα τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ ἐπιθυμούσαμεν ἀκορῆτως νὰ μάθωμεν. Ἐναντίον τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ φιλοσόφου, καὶ ἐναντίον ὅλης τῆς ἐπιστήμης τῆς ἐποχῆς μας, ἀγνοοῦμεν ἐντελῶς οἱ ἴδιοι, δὲν λέ-

γω μόνον ψυχολογικῶς, ὑπὸ τοιαύτην ἐπιψιν οἱ δὲν γνωρίζομεν τίποτε, ἀλλὰ μάλιστα καὶ φυσιολογικῶς. Εἶμεθα ὡς εἰ ὑποκριταὶ ἐκεῖνοι εἰναι περιστάνοντες δράματι, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῶσι, μετασχηματίζουσιν ὅλους τοὺς σκοπεῖς τοῦ συγγραφέως, κλαίοντες ὅταν ἦναι ἀνάγκη νὰ γελῶσι, καὶ παραφρονοῦντες ὑπὸ τῆς χαρᾶς ὅταν πρέπει νὰ κλαίωσι, καὶ ὡς ἐκ τούτου διαδίδουσιν ὅτι τὸ δράμα δὲν ἦτο καλόν. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὀλιγώτερον μᾶς ἀνησυχεῖ εἶμεθα ἡμεῖς εἰ ἴδιοι. Τὴν ἡμέραν κινούμεθα, καὶ ἀγνοοῦμεν ὑπὸ τίνος ἀρχῆς κινούμεθα, τὴν νύκτα μᾶς καταλαμβάνει ὁ ὕπνος, τοῦ ὁποίου τὰ φαινόμενα εἰσὶν εἰς ἀδιαπέραστα μυστήρια. Παράδοξος ἀντίφασις ἢ ἠδύνατο τις νὰ εἶπῃ ὅτι ὅλα ταῦτα δὲν μᾶς ἀποβλέπουσι, τοσοῦτον εἶμεθα ἀδιάφοροι, ἀπάναντα ἡμῶν αὐτῶν. Ἀλλ' ἡ ἀδιεφορία μας δὲν εἶναι τὸ ἐλάχιστον ἀφ' ὅσα μᾶς περικυκλοῦσι. Πᾶν τὸ περὶ ἡμᾶς εἶναι μυστήριον, μυστήριον καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον χόρτον, μυστήριον καὶ εἰς τὸ ἄνθος τὸ μὴ ζῶν παρὰ μίαν ἡμέραν, μυστήριον καὶ εἰς αὐτὸ τὸ δένδρον, τὸ ὅποιον ζῆ δύο αἰῶνας. Θελετε δὲ μοῦ εἶπαι ἴσως ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν εἶναι τόσον ἀγνωστος ὡς τὴν παρῆσαν. Ἀλλὰ οἱ ἀποκρίνωμαι ὅτι ἡ ἐπιστήμη ὀλιγίστα πράγματα γνωρίζει, καὶ ὅτι ἀγνοεῖ εἰς ἔπρεπε νὰ ἤξεύρη, καὶ ὅτι τὸ ὀλίγον τὸ ὅποιον ἤξεύρει εἶναι ἀγνωστον εἰς τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἐπειτα, αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐπιστήμης εἶναι ψευδεῖς, ὠπισθοδρόμησαν ἀπὸ τὴν σπουδὴν τῶν πραγμάτων, νομίζουσα τοῦτο ὡς βιβλίον διὰ παντὸς κεκλεισμένον δι' αὐτὴν καὶ δὲν ἠσχολήθη, εἰμὴ μόνον περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων. Ἐκ τούτου δὲ αἱ ἀπόπειραι, αἱ ἀντιφάσεις καὶ ἐμπειρικὴ τις ἀγνοία. Ἡ ὀργανισμένη καὶ καθιερωμένη ἐπιστήμη, τόσον ὀλίγον ἐπραξε διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὥστε αἱ περισσότεροι τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων ὁφείλονται εἰς ἰδιαιτέρας προσπάθειας, ἢ εἰς τυχαῖα ἀπλῶς συμβάντα. Εὐδαίμων ἢ ἀνθρωπότης ὅταν εἰ ἀρχηγοὶ τῆς ἐπιστήμης δὲν ἠρνήθησαν τὸ φῶς καὶ ἐπείσαν τοὺς ἀομμάτους. Ἐρωτῆσατε τὸν σοφώτερον φυσιολόγον θυμᾶμαι τίνος νόμου ἢ καστανῶς αὐτὴ ἔχει περισσοτέρως κλόνους ἀπὸ τοῦτο τὸ μέρος, ἢ ἀπ' ἐκεῖνο, περισσότερα φύλλα ἐπὶ τοῦ κλάδου ἐκεῖνου, ἢ ἐπὶ τούτου, διὰ τί τέλος τὰ φύλλα διασφύρουσι κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος; Θέλει σὰς εἶπει ποῖα εἰσὶ τὰ καλῆτερα κλήματα καὶ αἱ γαῖαι αἰνίτες εἰσὶ κατάλληλοι διὰ ταύτην τὴν οὐσίαν, ποῖος εἶναι ὁ καιρὸς τῆς αὐξήσεως τοῦ δένδρου τούτου, ὡς καὶ ὁ τῆς μέσης διαρκείας του. Θελετε σὰς εἶπει τὰς ἐποχὰς κατὰ τὰς ὁποίας πίπτουσι τὰ φύλλα, τὰ ἄνθη καὶ οἱ καρποὶ, καὶ τίνες εἰσὶν αἱ ἰδιότητές των, ἀλλ' εἰς τὰς ἐρωτήσεις σας θὰ μείνῃ ἀφωνος. Ἀγνοεῖ τὴν αἰτίαν καὶ τὸ ὁμολογεῖ ὑψῶν ἀνηλιτισμὸς τὸν βραχιονά του πρὸς τὸν οὐρανόν. Λοιπὸν ἐγὼ παρατηρῶ ἐπίσης τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ μ' ἐμπιστοσύνην, τὸν ἐρωτῶ, καὶ αὐτὸς ἀποκαλύπτει εἰς ἐμὲ τὸν πτωχὸν ἀμαθῆ, τὸ μυστήριον, τὸν νόμον τοῦτον, εἰς τὸν ὁ σφῆρς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμβατεύσῃ. . . .

Ὁ συνοδοιπόρος μου προσέφερεν αὐτοὺς τοὺς λόγους ἐφάνη ὡς ἐμπνευσθεῖς ἢ τοσαύτη του βεβαιότης μὲ κατετάραξε. Δὲν ὠμίλησεν ὡς τρελλός, ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν, καὶ ἐν τούτοις. . . .

Ἀλλὰ δὲν ἔλαβον καιρὸν νὰ ἐξακολουθήσω τὰς σκέψεις μου εἰς ἃς ἠνώθη καὶ τις πικρία, εὐσπλαγ-

χνία κινούμενος. Ὁ Ἐρρίκος δεῖξας μοι μικράν τινα χαμηλὴν θύραν εἰς τινὰ ἀκατοίκητον ὁδόν, περικυκλωμένην ἐκατέρωθεν ἀπὸ τοίχους μοῦ εἶπε :

— Ἐφθάσαμεν, ἃς ἐμβῶμεν.

Ἦνοιξε, κατέβημεν δύο βαθμίδας, καὶ ἔκλεισαν ἐπιμελῶς τὴν θύραν, ἅμα εἰσῆλθον.

III.

Εἰσερχόμενος εἰς τὸν μικρὸν τοῦτον κήπον, εἰς τὸν ἐπιπτον καθέτως αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες, ἐπίνηγν σχεδόν ὑπὸ τοῦ καύσανος. Ὁ Ἐρρίκος τὸ παρατήρησε, καὶ μοῦ ἐπρότεινε ν' ἀναπαυθῶμεν στιγμὰς τινὰς εἰς τινὰ σκιάδα τετραγωνικῶν τινῶν ποδῶν, τὴν ὅποιαν μοῦ παρίστανε μνηδίων ὡς σπουδαστήριον. Ἡ σκιά αὕτη συνέειτο ἐκ τοῦ ἐνὸς μὲν εἰς ἀνώγειν τι ὑπεράνω, ἦτο δὲ κεκοσμημένη μὲ τινὰ παλαιὰν δρύϊνην τράπεζαν, καὶ ἀγροτικὰ τινὰ θρανία.

— Ἐδῶ, μοὶ εἶπεν ὁ Ἐρρίκος, ἤρχομεθα, δεῦν ἐξῆ ἡ ἀτυχῆς μήτηρ μου, μὲ ἓνα ἢ δύο φίλους, καὶ ἐπερνούσαμεν τὰς Κυριακάς, καὶ εἰς ταύτην τὴν παλαιὰν τράπεζαν ἐγεύομεθα ὡς οἰκεῖοι. Ἀλλ' ὁ καιρὸς οὗτος εἶναι ἤδη πολὺ μακράν! ἐπρόσθεσε στεναζών. Ἦδη ἡ τράπεζα αὕτη χρησιμεύει μόνον διὰ τὰς σπουδὰς μου· ἀκουμβῶ διὰ νὰ σκέπτωμαι, καὶ ἀγαπῶ νὰ εὐρίσκωμαι ἐνταῦθα, ἐπειδὴ ἤξεύρω ὅτι ἡ ψυχὴ μου δὲν εἶναι μόνη.

— Σὲ ἐννοῶ, τοῦ εἶπον, ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἰσῆγαγες κἀνένα εἰς τὸ ἀγαστήριον τοῦτο;

— Κἀνένα, εἶπε, μὲ τινὰ δισταγμὸν καὶ μὲ ἐλαφρὸν ἐρύθημα.

— Καλῶς, εἶπον κατ' ἐμαυτὸν, τὸ μυστήριον εἶναι διπλοῦν, καὶ δὲν θέλω θυγήθῃ νὰ τὸ μάθω ὀλόκληρον.

Ἀνοίξας ἐπειτα μικράν τινα σκευοθήκην ἐπὶ τοῦ τοίχου, καὶ δεῖξας μὲ τινὰ βιβλίον, ἐπανέλαβον.

— Ἰδοὺ ἡ βιβλιοθήκη μου.

Ἦσαν δὲ συγγράμματα φυσικῆς ἱστορίας, φυσικῆς χημείας καὶ φυσιολογίας. Λαδῶν δ' ἓνα τόμον, τὸν ἐθεσεν ἐνώπιόν μου ἐπὶ τῆς τραπέζης. Τὸ περιεργώτατον τοῦτο βιβλίον διελάμβανε περὶ ὄλων τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων τῶν γενομένων, πρὸ πολλῶν αἰώνων, καὶ περιεῖχε τινὲς τρόπων ἔγιναν, ὅλα δὲ τὰ παρίστανεν, ὡς κατὰ τύχην γενομένα. Ἀπειρα κεφάλαια διελάμβανον περὶ παραδόξων ἐρευνῶν, τὰς ὁποίας ἐνδεῖς τινες καὶ τρελλοὶ ἄνδρες ἀνωρελῶς ἐπιχειροῦσιν ἐπιζήσαντες ν' ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τὴν φύσιν ἐν τῶν μυστηρίων τῆς. Ἐντρομος παρατήρησα ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τοῦ βιβλίου ἦν τὸ πλέον μεταχειρισμένον, καὶ ἔκαμον περὶ τούτου τὴν παρατήρησίν μου.

— Μάλιστα, μοῦ εἶπεν, ἐννοήσατε τοὺς διαλογισμούς μου, αὐτὰς τὰς σελίδας μελετῶ περισσότερον, . . . ἀλλὰ πρὸ πάντων ταύτας, ἐπρόσθεσε, στρέψτε εἰς τινὰ φύλλα, καὶ δεῖξας μοι ἐν Κεράλαιον ἐπιγραφόμενον: Ἐρευνᾶται γενομένην μέχρι σήμερον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ κυναοῦ γαροφάλου.